

УДК 657.6

Головацька С.І., к.е.н., доцент,

Хаймьонова Н.С.

Львівська комерційна академія

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНА МОДЕЛЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено місце та значення внутрішнього контролю витрат у системі управління підприємством. Узагальнено організаційну структуру внутрішнього контролю, щоскладається із п'яти взаємопов'язаних компонентів: середовище контролю, оцінка ризиків, контролююча (управлінська) діяльність, інформаційне забезпечення, моніторинг. Визначено склад методичної моделі внутрішнього контролю витрат підприємства. Сформовано об'єкти та систематизовано інформаційні джерела, методичні прийоми та способу узагальнення результатів внутрішнього контролю витрат підприємства.

Ключові слова: витрати, внутрішній контроль, об'єкти контролю, джерела інформації, методичні прийоми контролю, модель.

Holovatska S., Haymonova N.

ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL MODEL OF INTERNAL CONTROL COSTS OF THE COMPANY

In modern conditions of economic development one of the ways of increasing the efficiency of financial and economic activity of enterprises is to optimize system integration upravlinnyashlyahom its main functions - planning, accounting, analysis and control.

Proper organization of internal control is one of the most effective measures, which enables enterprises to carry out continuous monitoring of the implementation costs, timely detect and prevent violations farm level to reduce risk, improve the quality and efficiency of decision-making on the effective use of enterprise resources.

Internal control - a set of actions, policies and measures taken leadership of the entity's respective economic sector that is constantly used in the organization to ensure confidence in achieving its set of common objectives: performance of , economical and efficient use of resources; consistent with applicable legal and regulatory documents, policies and procedures ; independence and reliability of information; asset protection from losses.

Internal control consists of five interrelated components: control environment , risk assessment, controlling (management) activities , information , monitoring.

Environment control - this is typical for processes , operations, and division of responsibilities for implementation aimed at ensuring the implementation of legally binding for the organization functions.

Risk assessment - the process of determination (identification) and risk analysis of the company , the development and introduction of control procedures to prevent them or limit risks (risk management). Identification of risk is to identify the most risky areas , focusing available resources to manage the most significant of them , the establishment of responsible employees on risk management in their respective areas.

Management and control procedures include: authorization and confirmation ; distribution of duties and powers; control of access to resources and their accounting ; monitoring the reliability of operations ; verify the credentials of actual , estimate the overall results of the company; evaluation of individual operations , processes and activities; supervision.

Information management - a system for collecting, documenting, transfer and use of the information for management decisions .

Monitoring - an ongoing process of assessing the quality of the system of internal control which should ensure adequate and prompt implementation of the recommendations and proposals to eliminate existing and prevent possible its shortcomings.

Methodical model of internal cost control company includes: objects , information sources, instructional techniques and methods of implementation summarizing the results of internal control.

Keywords: costs, internal control monitoring facilities , information sources, methods of teaching control model.

Головацкая С.И., Хайменова Н.С.

ОРГАНИЗАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ РАСХОДОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

Определено место и значение внутреннего контроля расходов в системе управления предприятием. Сформировано организационную структуру внутреннего контроля, состоящую из пяти взаимосвязанных компонентов: среда контроля, оценка рисков, контролирующая (управленческая) деятельность, информационное обеспечение, мониторинг. Определен состав методической модели внутреннего контроля расходов предприятия. Сформированы объекты и систематизированы информационные источники, методические приемы и способа обобщения результатов внутреннего контроля расходов предприятия.

Ключевые слова: расходы , внутренний контроль, объекты контроля, источники информации , методические приемы контроля, модель.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У сучасних умовах економічного розвитку одним із напрямів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств є оптимізація системи управління шляхом інтеграції основних її функцій – планування, обліку, аналізу та контролю. При цьому функція контролю за зворотнім зв'язком забезпечує

інформацією суб'єкт управління і суттєво впливає на своєчасність прийняття управлінських рішень. Отже, належна організація системи внутрішнього контролю є одним із найбільш ефективних заходів, який дозволяє підприємствам здійснювати суцільне спостереження за здійсненням витрат, своєчасно виявляти і попереджати порушення, знижувати рівень внутрішньогосподарських ризиків, підвищувати якість і оперативність прийняття рішень щодо ефективного використання ресурсів підприємства.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження окремих аспектів і проблем внутрішнього контролю проводили такі вітчизняні і закордонні вчені, як: І.А. Белобжецький, М.Т. Білуха, В.В. Бурцев, Т.А. Бутинець [1], А.М. Герасимович, Є.В. Калюга [2], Т.В. Ковтун [3], М.В. Кужельний, В.І. Лишиленко, В.Ф. Максимова, Н.М. Малюга, М.Л. Маренков, М.В. Мельник [4], Л.В. Нападовська, М.А. Поукок, В.М. Родіонова, В.С. Рудницький, В.В. Сопко, Л.В. Сотнікова, Л.К. Сук, А.Х. Тейлор, Д. Хан, В.О. Шевчук, М.М. Шигун та ін.

Незважаючи на високий рівень дослідження проблем, пов'язаних із внутрішнім контролем, недостатньо вирішеними залишаються питання розробки методичних підходів до організації системи внутрішнього фінансового контролю витрат підприємства, формування інформаційного забезпечення контролю з урахуванням формалізації нормативно-правових актів, удосконалення його процедур та їх регламентації, застосування автоматизованих інформаційних технологій та економіко-математичних методів на етапах контрольного процесу.

Цілі статті. Метою роботи є систематизація організаційних і методичних аспектів побудови моделі внутрішнього контролю витрат у системі інформаційного забезпечення управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Внутрішній контроль є одним із важливих факторів, що визначає ефективність діяльності суб'єктів господарювання. Необхідність посилення сталого розвитку внутрішнього контролю на різних рівнях управління сучасним підприємством в кризових умовах економіки,

викликана посиленням конкурентної боротьби, загальною макроекономічною нестабільністю, відсутності стратегічного планування та, як наслідок ризикованою господарською політикою і неефективністю управління.

Внутрішній контроль – це комплекс дій, правил та заходів, запроваджених керівництвом суб'єкта господарювання відповідного сектору економіки, що постійно застосовуються в ході діяльності організації з метою забезпечення впевненості у досягненні нею поставлених загальних цілей: результативності діяльності, економності та ефективності використання ресурсів; відповідності чинним нормативно-правовим та регулюючим документам, політиці та процедурам; незалежності та надійності інформації; захисту активів від втрат, зокрема тих, які виникли через зловживання, неврегульованість чи корупцію.

Внутрішній контроль – це постійний управлінський процес, який охоплює всі операції кожного структурного підприємства. При цьому, внутрішній контроль має забезпечувати визначення й аналіз ризиків його діяльності з метою запобігання їм чи обмеження. Внутрішній контроль складається із п'яти взаємопов'язаних компонентів: середовище контролю, оцінка ризиків, контролююча (управлінська) діяльність, інформаційне забезпечення, моніторинг.

Середовище контролю – це характерні для підприємства процеси, операції та розподіл повноважень щодо їх виконання, спрямовані на забезпечення реалізації законодавчо закріплених за організацією функцій. Оцінка ризиків – це процес визначення (ідентифікації) й аналізу ризиків діяльності підприємства, розробка та запровадження контрольних процедур з метою запобігання ризикам чи їх обмеження (управління ризиками). Ідентифікація ризиків здійснюється з метою визначення найбільш ризикових сфер діяльності, зосередження наявних ресурсів для управління найбільш істотними з них, встановлення відповідальних працівників за управління ризиками у відповідних сферах. Контрольні процедури мають постійно функціонувати на всіх рівнях управління та включають: авторизацію та підтвердження; розподіл обов'язків та повноважень; контроль за доступом до ресурсів та їх обліком; контроль за достовірністю проведених операцій; звірку облікових даних із фактичними; оцінку загальних результатів діяльності підприємства; оцінку окремих операцій,

процесів та видів діяльності; нагляд. Інформаційне забезпечення – це система збору, документування, передання інформації та користування нею для прийняття управлінських рішень. Моніторинг – це постійний процес проведення оцінки якості функціонування системи внутрішнього контролю, який має забезпечити адекватне та невідкладне запровадження рекомендацій і пропозицій для усунення наявних та запобігання можливим його недолікам.

Методична модель внутрішнього контролю витрат підприємства включає: об'єкти, інформаційні джерела, методичні прийоми здійснення та способи узагальнення результатів внутрішнього контролю (таблиця 1).

Таблиця 1

Склад методичної моделі внутрішнього контролю витрат підприємства

№	Елемент моделі	Загальна характеристика
1	Об'єкт контролю	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дотримання чинного господарського законодавства при здійсненні витрат підприємства. 2. Правильність документального оформлення формування витрат підприємства. 3. Дотримання норм, нормативів та бюджетних (прогнозних) показників при здійсненні витрат підприємства. 4. Раціональність вибору методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. 5. Правильність методику відображення витрат підприємства у системі бухгалтерського обліку. 6. Достовірність відображення витрат у внутрішній, фінансовій, статистичній та податковій звітності.
2	Інформаційні джерела	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нормативно-правові акти, що регулюють організацію та методику бухгалтерського обліку витрат підприємства. 2. Облікова політика підприємства. 3. Первинні документи формування витрат відповідно до галузевої спрямованості діяльності підприємства. 4. Облікові реєстри відповідно до обраної форми бухгалтерського обліку. 5. Бюджети, кошториси, звіти про їх виконання та внутрішня звітність підприємства. 6. Фінансова, статистична та податкова звітність підприємства.

Продовження табл. 1

		7. Узагальнюючі документи результатів попереднього внутрішнього контролю.
3	Методичні прийоми	Нормативно-правова, формальна, арифметична, взаємна, експертна, зустрічна, логічна перевірка
4	Методи (способи) узагальнення результатів	1. Накопичувальні відомості та таблиці виявлених недоліків і порушень та інші робочі документи внутрішнього контролю; 2. Акти, довідки та інші узагальнюючі документи внутрішнього контролю; 3. Пропозиції та рекомендації щодо усунення виявлених недоліків і порушень

Висновки. Дослідження питання організації системи внутрішнього контролю витрат дає змогу визначити основні напрямки вдосконалення організації та методики внутрішнього контролю на підприємствах:

1. Успішне виконання поставлених завдань повинно будуватись на нижче визначених принципах, які мають фундаментально-методологічне значення для побудови системи внутрішнього контролю на підприємстві (відповідальність, збалансованість контрольних дій, безперервність, взаємодія й координація, комплексність, делегування повноважень, пріоритетність, дієвість, інтеграція, підконтрольність, цільової спрямованості, превентивності контрольних дій), дотримання яких дозволяє грамотно побудувати систему внутрішнього контролю незалежно від організаційно-правової форми, розмірів, видів і масштабів діяльності економічного суб'єкту.

2. Організація контрольного процесу і реалізація його на практиці потребує дотримання в обов'язковому порядку цілого ряду вимог: розробку системи прогностичних (бюджетних) показників і системи стандартів за напрямками діяльності; конкретизацію за кожним окремим об'єктом управління етапів контрольного процесу; встановлення гранично допустимих показників відхилень для всіх об'єктів контролю витрат підприємства.

1. Бутинець Т. А. Внутрішній контроль: суть і зміст / Т. А. Бутинець // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – Житомир: 2008. – № 2(44). – С. 31– 42.
2. Калюга Є.В. Система внутрішньогосподарського контролю та удосконалення її

ефективності на підприємствах // Вісник податкової служби України. – 2001. – № 33. – С. 357–359.

3. Ковтун Т.В. Система внутрішнього контролю як невід’ємний елемент операційної системи підприємства / Т.В. Ковтун // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – Т. 1. – С. 65–170.
4. Мельник М.В. Ревизия и контроль: [учебник] / М.В. Мельник, А.С. Пантелеев, А.Л. Звездин ; [под ред. проф. М.В. Мельник]. – М.: КНОРУС, 2007. – 640 с.